

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjižar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Koroških 120.000 Slovencev nima niti jedne slovenske šole.

Bratje koroški nimajo nobenega poslanca, ki bi jih v državnem zboru zagovarjal in branil zoper kruto ponemčevanje. Zato jih je naš štajerski državni poslanec g. dr. Vošnjak nedavno obiskal in dobro podučil o žalostnih šolskih razmerah tamošnjih dne 27. januarja javno vprašanje ali interpelacijo napravil do naučnega ministra. Ona se glasi:

„Po Krškem škofijskem šematizmu za leto 1882 šteje Koroška 108.992 Slovencev v 117 farah s slovensko službo božjo, in 20.282 prebivalcev v 17 farah z mešano nemško in slovensko službo božjo, toraj vsega skupaj 120.000 Slovencev, ki vsi skupaj prebivajo v južnih okrajih koroških.“

C. k. deželni šolski svet koroški je pa z odlokom od 24. julija 1872, št. 1842, ljudske šole po okrajih, kjer Slovenci prebivajo, razdelil v tri vrste:

1. V ljudske šole z nemškim učnim jezikom, v kateri je pa vvrstil tudi šole čisto, ali vsaj večidel slovenskih okrajov, kakor v Žrelen, Krumpendorfu, Gospej Sveti, Št. Martinu, Blatnem gradu, Otmanjih, Porečah, Čajnučah, Velikovu, Podklostru in Vratah;

2. v ljudske šole, v katerih je iz ipričetka učni jezik slovenski; vendar pa se mora nemščina že precej v prvem letu gojiti, in ako je le mogoče, že v drugem letu izključljivo kot učni jezik rabiti,

3. v ljudske šole s slovenskim učnim jezikom in nemščino kot učnim predmetom.

V to zadnjo vrsto pa niso postavili prav nobene ljudske šole, ampak vse tako imenovane slovensko-nemške šole so vtaknili v drugo vrsto, dasiravno je več občin reklo, da naj se nemški jezik, čigar znanje je želeti, v ljudskih šolah kot učni predmet sicer podučuje, da pa sploh se zamore uspešno podučevati le v maternem jeziku.

C. k. deželni šolski svet koroški se pa ni prav nič oziral na pritožbe posameznih občin kakor sv. Jakoba v Rožni dolini, v Svečah in Bistrici zaradi zanemarjanja slovenskega materne jezika po ljudskih šolah, ter je preziravši pravi namen ljudskih šol kot njih glavni namen povdarjal priučitev nemškega jezika.

Učiteljem se je pri vsaki priliki priporočalo, da naj se že v prvem letu pri poduku kolikor mogoče poslužujejo nemškega jezika, in deželni šolski svet je z odlokom od 11. aprila 1877, št. 867, celo razglasil, da bo priznanje petletnih doklad odvisno od podučevanja v nemščini.

V neki od koroškega deželnega šolskega sveta izdani, in učiteljem na ljudskih šolah po slovenskih okrajih namenjeni knjižici „Anleitung zur gesprächsweisen Einführung slovenischer Kinder in die deutsche Sprache, se učiteljem priporoča, da naj s podukom v nemščini prično precej pri otrocih, ki so še le v šolo vstopili in naj z njimi govoré le nemški, akoravno jih otroci morda ne bi razumeli. Posamezni učitelji se v svoji gorečnosti za ponemčevanje celo tako daleč spozbijo, da slovenskim otrokom prepovedujejo celo v privatnem pogovoru med seboj slovenski, in da na šolsko tablo zapisujejo nespremenljivi stavek: „Tukaj moraš le nemški govoriti!“

Ker v učiteljski pripravnici v Celovci slovenski jezik še za slovenske pripravnike ni zapovedan in se toraj tudi pri prekušnjah ne izprašuje, pridejo učitelji v službe, ne da bi zadostno umeli materni jezik svojih učencev, in včasih ga še celo prav nič ne umé. Od 157 v slovenskih okrajih koroških nastavljenih učiteljev jih 53 slovenski prav nič ne zna, večina od drugih jih zna komaj nekoliko slovenski govoriti, pravilno pisati pa jih zna le prav malo.

Slabi nasledki tega nenaravnega podučevanja se čedalje bolj kažejo; otroci, ki pridejo iz ljudske šole, svojega lastnega maternega jezika ne znajo ne brati ne pisati, nemščine se pa tudi niso toliko naučili, da bi znali nemške tiskovine pre-

birati. Od tod pa pride, da v splošnji oliki žali-bog hudo zaostajajo, da pravna in verska zavest čedalje bolj slabi, da svoje gospodarstvo slabo oskrbljujejo, in da vidno hira ljudsko blagostanje.

Zarad teh slabih pravnih in verskih nasledkov izročilo je 97 v slovenskih okrajih podučevajočih katehetov 11. marca 1878 deželnemu šolskemu svetu v temeljno prošnjo, da bi učiteljem zaukazal otroke podučevati na podlagi njih slovenskega maternega jezika, ta jezik do petega leta rabiti, otroke vaditi, da zamorejo svoje misli pismeno v svojem maternem jeziku izraziti, in še le v zadnjih treh letih nemščino kot učni jezik rabiti. Teh 97 katehetov se sklicuje na to, da jim je pri sedanjih razmerah nemogoče, krščanski nauk uspešno podučevati, ker otroci slovenskega katekizma ne znajo brati, nemškega pa ne umejo ne. Dasi je knezoškofjski ordinarijat krški toplo priporočal to prošnjo, sta jo vendar le deželni šolski svet in c. k. naučno ministerstvo, do katerega se je bila vložila pritožba, zavrgla, in se je ministerstvo pri tem sklicevalo na avstrijsko šolstvo pred l. 1848 (!), ko so bile vse obstoječe šole večidel nemške, ter je slovenski duhovščini priporočalo, naj nikar ne moti obstoječega reda.

Gledé na te, duhu in jasni določbi ljudske šolske postave in državnih osnovnih postav nasprotujoče razmere ljudskega šolstva v slovenskih delih Koroške drznejo si podpisani prevzvišenega gosp. naučnega ministra vprašati:

1. Ali mu je znano, da za 120.000 Slovencev, ki skupno prebivajo na južnem Koroškem, ni ne jedne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, in da od 157 v slovenskih okrajih podučevajočih ljudskih učiteljev njih 53 slovenskega jezika ni čisto nič zmožnih, ostali pa znajo le nekoliko slovenski govoriti?

2. So mu li znani slabi nasledki tega materni jezik čisto prezirajočega podučevanja, ki zavira duševni napredek, zadušuje versko-nravni čut, in podira ljudsko blagostanje med slovenskim prebivalstvom na Koroškem?

3. Hoče li skrbeti, da bo ljudska šola tudi za koroške Slovence spolnovala svoj naravni, v ljudskih šolskih postavah odločeni namen, in da se bodo za ljudske šole po slovenskih okrajih koroških nastavljal le taki učitelji in šolski nadzorniki, ki so slovenskega jezika v besedi in pisanju zmožni?

Gospodarske stvari.

Konjerejsko društvo Štajersko.

Dvoje društev je, ki močno in očitno tudi srečno vpliva na povzdigo gospodarstva na Štajerskem. Prvo je kmetijska družba štajerska, drugo pa konjerejsko društvo štajersko. Slovencem osorno sovražno ni nobeno. Oboje dobiva državne, de-

želske in pogosto tudi okrajne podpore; tedaj doplačujemo tudi Slovenci. Sami osnovati si takšnih društev ne moremo, s kranjskimi združiti se ne kaže, tedaj je svetovati, da se Slovenci povsod za delovanje omenjenih dveh društev zanimamo in v spodnjem Štajerskem pristopimo v tolikem številu, da odločujemo. Toda v tej reči spregovorimo še drugokrat podrobneje. Denes poročamo o konjerejskem društvu in njegovem obnem zboru v Gradci dne 18. januarja t. l.

Navzočih bilo je mnogo konjerejcev, katere je predsednik g. plem. Haupt v primernem nagovoru pozdravil. Račun kaže, da je l. 1881 ostalo v blagajnici 540 gl. Dobodkov bo letos 6800 gl. in blizu toliko stroškov. Na premiranje prignalo se je lani 784 konj. Kde bi se naj letos vršilo premiranje, to še ni določeno. Nasvetuje se: Radgona, Ljutomer, Ptuj, Žavec in Brežice. Kot distriktni predstojniki izvoljeni so: za Lipnico g. M. Holzer, za Ljutomer g. Jožef Steyer, za Žavec g. Jožef Lenko pri sv. Petru, za Sv. Jurij g. Štef. Plansteiner v Krajnci. Srebrno društveno svetinjo prisojeno dobil je g. Fr. Premr plem. Premerstein, ces. kr. okrajni glavar Ptujski, bronasto svetinjo: g. Fr. Cukula v Gomilskem; priznalno diplomu: g. Jož. Lenko pri sv. Petru; kot vrli konjerejci zapisani so gospodje: Anton Jan v Skalab, Jož. Gril in Jan Bezjak pri sv. Andraži, Jožef Jelen pri št. Ilji, in Martin Tamše. Zbrani društveniki naročijo ravnateljstvu, naj se potegne za to, da deželni zbor zopet imenuje koga za živinodravnika v Gornjem gradu in da se ohrani podkovaška šola v Gradci. Glavarški okraj Brežiški pripisal je se V. konjerejskemu okolišu. Vsled tega bodo tamošnje konje in konjerejstvo ocenjevali po pravilih za težke uprežne konje. Naposled je še prosil g. predsednik, naj društveniki skrbijo, da bodo gospodarji z dragimi žrebeci varčno ravnali in lepih kobil plemenskih ne inam prodavali.

Kako Amerikanci iz suhe ilovice opeko delajo.

Nakoplje se ilovica, bodi si na novo iz zemlje ali pa že iz napravljenih kupov, se premele in preseje skozi primerno sito in tako vseh tujih stvari, zlasti drobnih kamečkov očisti. Kamenčki opeko našo narejeno zelo kvarijo, ker že žgano opeko pri prvi priložnosti razženejo. V hladavični preši ali vodeni preši se potem ilovična moka v podobo opeke v trdo stvar stisne.

Pri tem delu odpade potreba prostora za sušenje narejene opeke in vrh tega se more opeka prešati po zimi in po letu brez ozira na letni čas in vreme brez vsega prestanka. Vrh tega se pa še pri žganju prešane opeke mnogo drv prihrani.

Tako suho narejena opeka je prav trda in trdna. Tudi ne poka in ne od zvonaj na znotraj ne razpada. Taka opeka se more nežgana v nastropje visoka poslopja pozidati, če je jim bila